

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความ จากนิทานคุณธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้เรียบเรียงตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.1 ความสำคัญของสาระภาษาไทย
 - 1.2 การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระภาษาไทย
 - 1.3 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระภาษาไทย
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการอ่านจับใจความ
 - 2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนอ่านจับใจความ
 - 2.3 หลักในการสอนอ่านจับใจความ
 - 2.4 องค์ประกอบของการอ่านจับใจความ
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้นิทานคุณธรรม
 - 3.1 ความหมายของนิทาน
 - 3.2 ประเภทของนิทาน
 - 3.3 ความสำคัญของนิทาน
 - 3.4 คุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม
 - 4.1 ความหมายของชุดกิจกรรม
 - 4.2 ความสำคัญของชุดกิจกรรม
 - 4.3 หลักในการสร้างชุดกิจกรรม
 - 4.4 องค์ประกอบของชุดกิจกรรม
 - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม

5. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

5.1 ความหมายของความพึงพอใจ

5.2 ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1. ความสำคัญของสาระภาษาไทย

ภาษาไทยมีวิวัฒนาการต่อเนื่องมานับพันปี และมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าของชาติ ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ภาษาไทยจึงมีความสำคัญ จำเป็นที่คนไทยทุกคนจะต้องศึกษาและฝึกฝนจนเกิดทักษะเพื่อใช้ติดต่อระหว่างคนไทยหรือชนชาติอื่นที่รู้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความสำคัญดังนี้

1.1. เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เป็นการสื่อความหมายไปสู่ผู้อื่นด้วยการพูดและการเขียน รวมทั้งใช้ภาษาทำความเข้าใจเรื่องราวความคิด ความรู้สึก ความต้องการ กับผู้อื่นด้วยการฟัง การอ่านและการดู

1.2. เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์อันมีคุณค่าของบรรพบุรุษได้มี การใช้ภาษาบันทึกและบอกเล่าสืบต่อกันมาผ่านยุคสมัยมารุ่นแล้วรุ่นเล่า คนรุ่นหลังจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ ประสบการณ์และรับสิ่งที่เป็นประโยชน์นั้นมาใช้พัฒนาตนและสังคมต่อไป ภาษายังเป็นเครื่องมือในการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์จากคนรุ่นก่อนและจากสังคม

1.3. เป็นเครื่องเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีสันติสุขนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อพัฒนาสังคมให้มีความก้าวหน้าตามเป้าหมายร่วมกัน นอกจากภาษาไทยจะทำให้คนในสังคมปัจจุบันมีความเข้าใจที่ดีต่อกันแล้ว ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือบันทึกและถ่ายทอดความรู้สึกรีกนึกคิดของบรรพบุรุษในรูปแบบของวรรณคดีและวรรณกรรม การอ่านและการศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมแต่ละสมัยทำให้คนรุ่นหลังรับรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้แต่ง ชีวิตความเป็นอยู่ เหตุการณ์ ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมสมัยนั้น ๆ ด้วย

1.4. เป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ สังคมจะเป็นปึกแผ่นมั่นคงได้ด้วยคนในชาติมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพราะคนไทยมีภาษาไทยที่เป็นภาษากลางหรือภาษามาตรฐานที่ใช้ร่วมกัน ภาษาไทยยังแสดงให้เห็นถึงชาติไทยมีอารยธรรมและมีความเจริญรุ่งเรือง

1.5. เป็นเครื่องมือช่วยจรรโลงใจ จำเป็นต้องใช้ภาษาเป็นสื่อ ภาษาไทยจึงมีความสำคัญช่วยให้ชีวิตคนไทยมีความสุขชื่นรื่นรมย์ มีสุขภาพจิตที่ดีไม่เคร่งเครียดเกิดความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ภาษาไทยมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทย คนไทยจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยต้องทำความเข้าใจและฝึกฝนให้มีทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปใช้ในการสื่อสาร

2. การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทยได้จัดสาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระภาษาไทย ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2544 หน้า 19) ประกอบด้วยสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

1. สามารถอ่านได้ถูกต้องตามหลักการอ่าน เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน

2. สามารถสรุปใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องหาคำสำคัญหรือใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิดเป็นเครื่องมือการพัฒนาความเข้าใจการอ่าน รู้จักใช้คำถามเกี่ยวกับเนื้อหาและแสดงความรู้ ความคิด คาดคะเนเหตุการณ์ เรื่องราวจากเรื่องที่อ่านและกำหนดแนวทางการปฏิบัติ

3. สามารถอ่านในใจ อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและร้อยกรองได้รวดเร็วถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์และอักขรวิธีและจำบทร้อยกรองที่ไพเราะ เลือกอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทั้งความรู้และความบันเทิงมีมารยาทการอ่านและนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความและเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

1. สามารถเขียนคำได้ถูกต้องความหมายและสะกดการันต์ถูกต้องและใช้ความรู้และประสบการณ์เขียนประโยค ข้อความและเรื่องราวแสดงความคิดความรู้สึกและความต้องการและจินตนาการ ใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน

2. มีมารยาทการเขียนและนิสัยรักการเขียนและใช้ทักษะการเขียนจดบันทึกความรู้ ประสบการณ์ และเรื่องราวในชีวิตประจำวัน

สาระที่ 3 การฟัง การดู การพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

1. สามารถจับใจความสำคัญสิ่งที่ได้ฟังและได้ดูและเข้าใจเนื้อเรื่อง ถ้อยคำ การใช้ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางของผู้พูดแสดงทรรศนะเรื่องที่ฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ

2. สามารถตั้งคำถามตอบคำถาม สนทนาแสดงความคิดเห็นเล่าเรื่องถ่ายทอด ความรู้ความคิดความรู้สึกและประสบการณ์ใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่อง และอย่างสร้างสรรค์ตาม หลักการพูด มีมารยาทการฟัง การดูและการพูด

สาระที่ 4 : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

1. สามารถสะกดคำโดยน้ำเสียงและรูปของพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ มา ประสมเป็นคำอ่านและเขียนคำได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของภาษา

2. เข้าใจความหมายและหน้าที่ของคำ กลุ่มคำและประโยค การเรียงลำดับคำและ เรียบเรียงประโยคตามลำดับความคิดเห็นเป็นข้อความที่ชัดเจน

3. สามารถใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยถ้อยคำ สุภาพและรู้จักคิดไตร่ตรองก่อนพูดและเขียน

4. เข้าใจว่าภาษาไทยมีทั้งภาษากลางหรือภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่น

5. สามารถเลือกใช้คำต้องจงแต่บทร้อยกรองง่าย ๆ

6. สามารถนำปริศนาคำทายและบทร้องเล่นในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนและเล่น

มาตรฐาน ท 4.2 สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัยบุคลิกภาพ และ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

1. สามารถใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียน การแสวงหาความรู้และการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นและใช้เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาการเรียน

2. เข้าใจความแตกต่างของภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับบุคคล และสถานการณ์การสื่อสารใช้ภาษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการพัฒนาการอ่านและการเขียน เห็นคุณค่าการใช้ตัวเลขไทย

3. ใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนตามความเป็นจริงเหมาะสมแก่กาลเทศะและบุคคล

สาระที่ 5 วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่าง เห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1. สามารถอ่านนิทาน เรื่องสั้นง่าย ๆ สำหรับเด็ก สารคดี บทความ บทร้อยกรอง และบทละครที่เหมาะสมกับเด็กให้ได้ความรู้และความบันเทิง ได้ข้อคิดเห็นจากการอ่านและนำไปใช้ใน ชีวิตจริง

สาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. ฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้ถูกต้องคล่องแคล่ว โดยการฝึกทักษะแต่ละอย่างให้แม่นยำ แล้วจึงฝึกทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กันรวมทั้งส่งเสริมความคิดควบคู่กันไป ด้วยการกำหนดจุดประสงค์ในการสอนแม้ว่าจะกำหนดทักษะหนึ่งขึ้นมา เช่น ฟังแล้วจับใจความสำคัญ ได้ ในขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีการอ่านคือ มีคนอ่านให้ฟัง และมีการพูดเพื่อ ตอบคำถามแสดงความเข้าใจ นอกนั้นอาจมีการเขียนตอบคำถาม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทักษะทาง ภาษาไทยจะสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ การสอนภาษาไทยเชิงทักษะสัมพันธ์นี้จึงเป็นสิ่งที่ครูควร คำนึงถึงอย่างมาก

2. สอนให้ถูกต้องตามหลักการสอนภาษา การเรียนภาษาเป็นการเลียนแบบอย่าง หนึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนภาษาที่เป็นต้นแบบจากครูผู้สอน ต่อจากนั้นผู้เรียนจะรู้จักปรับปรุงหรือ เปลี่ยนแปลงแบบให้เป็นภาษาของตนเองจากการฝึกทักษะภาษาบ่อย ๆ และสุดท้ายผู้เรียนจะ พัฒนาการใช้ภาษาจากความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้รูปแบบการใช้ภาษาใหม่ ๆ

3. ฝึกให้ผู้เรียนรู้หลักเกณฑ์ทางภาษาคงคู่ไปกับการใช้ภาษา และให้รู้วัฒนธรรม ทางภาษา

4. ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย และสังเคราะห์สิ่งที่ได้ฟัง และอ่าน เพื่อฝึกความคิดแก้ปัญหาและให้มีวิจรรณญาณในการใช้ภาษา

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนภาษาไทย ไปใช้เป็น เครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ

6. ปลุกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย โดยสอนให้เห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของภาษาไทย ทั้งในส่วนที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการสื่อสารและในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจโดยใช้ธรรมชาติ บทร้อยแก้ว และร้อยกรอง ที่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นมาเป็นการเรียนการสอน

8. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่หาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต

9. สอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความขยัน เพื่อให้การเรียนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร

10. ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต จดจำ และจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ภาษา ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

11. นำภาษาที่ใช้ในสังคมแวดล้อมมาเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้สัมพันธ์กับการเรียน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

12. ให้แบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ภาษาของครูในการสอนและการสื่อความในโรงเรียน

3. การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระภาษาไทย

การวัดและประเมินผลการพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียนเป็นภารกิจที่มีความยุ่งยากแม้ว่าการทดสอบจะทำการทดสอบตามเกณฑ์ก็ตามแต่การวัดและประเมินผลจะต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งต้องดำเนินการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลควบคู่กันไป เป็นการบูรณาการ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การประเมินผลจะมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ ผลทางตรงก็คือ จะให้ข้อมูลย้อนกลับที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่วนผลทางอ้อมคือ การประเมินผลจะเป็นตัวชี้้นำการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินการเรียนรู้ด้านภาษาเป็นงานที่ยากซึ่งต้องการความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการพัฒนาทางภาษา ดังนั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่วัดผลการเรียนรู้ด้านภาษาจำเป็นต้องเข้าใจหลักการของการเรียนรู้ภาษาเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินงาน ดังนี้

1. ทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน และทักษะเหล่านี้จะบูรณาการกัน ในการเรียนการสอนจะไม่แยกฝึกทักษะทีละอย่างจะต้องฝึก

ทักษะไปพร้อม ๆ กัน และทักษะทางภาษา ทักษะหนึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาอื่น ๆ ด้วย

2. ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษาพร้อมกับการพัฒนาความคิดเพราะภาษาเป็นสื่อของความคิด ผู้ที่มีทักษะและความสามารถในการใช้ภาษา มีประมวลคำมากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด ขณะเดียวกันการเรียนภาษาจะเรียนร่วมกันกับผู้อื่นมีการติดต่อสื่อสาร ใช้ภาษาในการติดต่อกับบุคคล จะทำให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาและฝึกทักษะทางสังคมในสถานการณ์จริง

3. ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนอย่างถูกต้องด้วยการฝึกการใช้ภาษามีใช้เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาแต่เพียงอย่างเดียว การเรียนภาษาจะต้องเรียนรู้ไวยากรณ์หรือหลักภาษา การสะกดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการฝึกฝนการเขียนและพัฒนาทักษะทางภาษาของตน

4. ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการพัฒนาทักษะทางภาษาเท่ากัน แต่การพัฒนาทางภาษาจะไม่เท่ากันและวิธีการเรียนรู้จะต่างกัน

5. ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญและใช้ความเคารพและเห็นคุณค่าของเชื้อชาติ จิตกิจกรรมภูมิหลังของภาษาและการใช้ภาษาถิ่นของผู้เรียน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาไทยด้วยความสุข

6. ภาษาไทยเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือการสื่อสารและการแสวงหาความรู้ การเรียน การเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะใช้ภาษาในการวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การอภิปราย การเขียนรายงาน การเขียนโครงการ การตอบคำถาม การตอบข้อทดสอบ ดังนั้นครูทุกคนไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตามจะต้องใช้ภาษาที่เป็นแบบแผนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและต้องสอนการใช้ภาษาแก่ผู้เรียนเสมอ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

1. ความหมายและความสำคัญของการอ่านจับใจความ

การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน การอ่านเป็นกระบวนการอันซับซ้อน ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญทางการอ่านจึงให้ความหมายและความสำคัญของการอ่านแตกต่างกันดังนี้

บุช และ เฮิบเนอร์ (Bush and Huebner. 1970, P.79. อ้างถึงใน ไพเราะ วุฒิเจริญกุล, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่าเป็นกระบวนการของการคิด การที่ผู้อ่านออกเสียงสัญลักษณ์หรือตัวอักษรออกมาโดยที่ไม่เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเหล่านั้นยังไม่ถือว่าเป็นการอ่านที่แท้จริง หัวใจสำคัญของการอ่านคือ การที่ผู้อ่านเกิดมโนภาพขึ้นในใจดังนั้นการ

อ่านจึงเป็นกระบวนการที่มีพฤติกรรมเกิดขึ้น ซึ่งจะต้องมีทั้งการแปลความหมายสิ่งที่อ่าน การมีปฏิริยาต่อสิ่งที่อ่าน การมีจุดมุ่งหมายในการอ่านรวมทั้งการจัดระเบียบความคิด

ไพเราะ วุฒิเจริญกุล (2540, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่าเป็นกระบวนการแปลความหมายจากตัวอักษร สัญลักษณ์คำ กลุ่มคำหรือวลี และประโยคออกมาเป็นความคิดอย่างมีเหตุผลโดยอาศัยความสามารถในการแปลความ การตีความ การจับใจความสำคัญ และการสรุปความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างมีจุดมุ่งหมาย

สุภัตสร วัชรกุลต์ (2543, หน้า 18) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่าเป็นกระบวนการทางความคิดที่ต้องใช้ความสามารถในการทำความเข้าใจเพื่อรับสารหรือความคิดของผู้เขียน โดยการแปลความหมายตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ทำให้สามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความหมายสิ่งที่อ่านได้ตรงกับความคิดของผู้เขียน

สุพรรณิ อ่อนจาก (2548, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการอ่านจับใจความว่า หมายถึง การทำความเข้าใจเนื้อเรื่องหรือข้อความที่อ่าน เพื่อต้องการทราบว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีความสำคัญตรงไหนและหมายความว่าอย่างไร การแปลความ ตีความ ขยายความ การประเมินค่า การอ่านจับใจความจึงเป็นเครื่องมือที่ประหยัดเวลาในการอ่านเป็นทักษะสำคัญที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน การค้นคว้า เพื่อได้ความรู้จากสิ่งที่อ่านได้ดี

จากความหมายของการอ่านจับใจความที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การอ่านจับใจความต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ต้องมีความเข้าใจในภาษา สามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดปลีกย่อยจากการอ่านได้ สามารถสรุปความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง สามารถเข้าใจเจตคติของผู้เขียนจากข้อความที่อ่าน

ในเรื่องความสำคัญของการอ่านนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้เน้นให้เห็นว่าเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา ผู้ที่อ่านได้เร็ว เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ตลอดจัดได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถในการอ่านสูง ดังเช่น

สนิท ตั้งทวี (2536, หน้า 3) การอ่านหนังสือมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิตได้อย่างมาก ผู้ที่มีความสามารถพิเศษในการอ่าน มักจะได้รับความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและรุ่งเรืองกว่าผู้ที่ไม่ค่อยมีนิสัยรักการอ่าน ผู้ที่อยู่ในสถาบันการศึกษานั้น การอ่านหนังสือเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะต้องติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการอยู่เสมอ

วรรณิ โสมประยูร (2544, หน้า 121-122) ได้สรุปความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยทักษะการอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ

2. เพื่อติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจกับบุคคลอื่น ทั้งในด้านการกิจส่วนตัวและการประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ ในสังคม
3. ช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุงและพัฒนาอาชีพที่ตนเองกระทำอยู่ ให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้
4. สนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้มีมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นต้น
5. ส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางทำให้เป็นที่รอบรู้

หลักสำคัญในการสอนอ่านจับใจความนี้ ถ้าครูไม่นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ก็จะช่วยให้การสอนอ่านจับใจความประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะความสนใจในการอ่านจับใจความ ครูจะต้องพยายามสร้างความสนใจให้กับนักเรียน ให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการอ่านจับใจความ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านของนักเรียน ประการสำคัญจะต้องมีการวัดผลการอ่านจับใจความอยู่เสมอ เพื่อจะได้ทราบปัญหาและข้อบกพร่อง ซึ่งครูจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และให้ความช่วยเหลือตั้งแต่เบื้องต้น

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าการอ่านจับใจความมีความสำคัญต่อคนทุกคนเพราะสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นเราจึงควรจะต้องให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการอ่านว่าเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความพร้อม พัฒนานิสัยและทักษะความรู้ให้ผู้เรียนทุกคน

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนอ่านจับใจความ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนอ่านจับใจความ ซึ่งได้แก่ทฤษฎีดังนี้ (อ้างถึงใน สุภัสสร วัชรกุลต์, หน้า 31-32)

2.1 ทฤษฎีสคีมา (Schema theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรู้ การแทนที่ความรู้ และช่วยให้การใช้ความรู้สะดวกขึ้น ความรู้ทั้งหมดถูกบรรจุไว้ในหน่วยเฉพาะที่เรียกว่า สคีมา นอกจากตัวความรู้แล้วในหน่วยเฉพาะเหล่านั้นยังบรรจุข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการใช้ความรู้เหล่านั้นด้วย ดังนั้นในการจำเป็นต้องใช้สคีมาเป็นพื้นฐานความรู้ไว้รองรับข้อมูลที่เข้ามาใหม่ ถ้าข้อมูลเชื่อมโยงเข้ากับสคีมาหรือความรู้เดิมที่มีอยู่แล้วก็จะอ่านได้เข้าใจง่าย

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของ ธอร์นไคด์ (Thorndike) ซึ่งเน้นด้านสติปัญญา กล่าวคือ ผู้ที่มีสติปัญญาดีจะสามารถรับรู้และอ่านจับใจความได้ในเวลาอันรวดเร็ว ตรงข้ามกับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ดีจะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น การสอนการอ่านจึงควรให้ผู้เรียนได้สติปัญญา เช่น เรียนรู้หลักการ

อ่าน รวมทั้งให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนบ่อยๆ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความดีขึ้น

2.3 ทฤษฎีการให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง เน้นการกระทำซ้ำๆจนตอบสนองโดยอัตโนมัติ ดังนั้นการจดหาเรื่องที่ตรงกับความสนใจก็จะเป็นสิ่งเร้าที่ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะอ่าน ผลที่ได้คือการตอบสนองที่ดี

3. ทฤษฎีของเกสตัลท์ (Gestalt) เน้นความสำคัญของการจัดเตรียมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งแยกเป็น 3 ข้อคือ

3.1 กฎของความคล้ายกัน เป็นการจัดสิ่งทีคล้ายกันไว้ด้วยกัน เช่น คำที่คล้ายกัน โครงสร้างของประโยค เนื้อเรื่อง รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน หากจัดไว้เป็นหมวดหมู่จะช่วยให้เกิดการรับรู้ได้ดีขึ้น

3.2 กฎของความพึงพอใจ เป็นหลักสำคัญในการสอนอ่านจับใจความ หากผู้เรียนได้อ่านในสิ่งที่ตนชอบย่อมเกิดความพึงพอใจก็จะช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนอ่านมีความหมายต่อตัวผู้เรียน

3.3 กฎของความต่อเนื่อง เป็นการพิจารณาโครงสร้างของการสอนอ่าน ให้มีลักษณะต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาการอ่านเป็นไปโดยไม่หยุดชะงัก

4. ทฤษฎีการวิเคราะห์การเชื่อมโยงข้อความ ทฤษฎีนี้เน้นว่าผู้อ่านมีวิธีการที่จะดึงข้อความที่มีความหมายคล้ายกันมาเกี่ยวข้องกัน หรือจัดข้อความที่ไม่ต้องการออก ข้อความที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วจะมีความสัมพันธ์เป็นบวก (ความสัมพันธ์คือความเกี่ยวข้องของความหมายในแต่ละประโยค)

5. ทฤษฎีเน้นพัฒนาการ มีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยที่ต้องพึ่งผู้อื่นและจะพัฒนาไปตามความเจริญของแต่ละวัย สิ่งสำคัญที่สุดของช่วงอายุคือจะมีการเรียนรู้หรือทักษะเฉพาะอย่างในแต่ละช่วงอายุ ถ้าหากในช่วงนั้นไม่เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม พัฒนาการการเรียนรู้ในช่วงนั้นก็ จะบกพร่องไป และจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ในส่วนนั้นภายหลัง ดังนั้นการอ่านจึงเป็นกระบวนการรับรู้ซึ่งมีพื้นฐานมาจากช่วงพัฒนาการต่างๆ ความสามารถที่นักเรียนแสดงออกในการอ่านเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับพัฒนาการของนักเรียน

การนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการสอนอ่านจับใจความ ย่อมเกิดผลดีในการสอนเนื่องจากสามารถนำไปเป็นแนวทางในการฝึกทักษะการอ่านจับใจความให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายได้

3. หลักในการสอนอ่านจับใจความ

ดัลล์แมน และคณะ (Dallman and others, 1974. p.166) ได้รวบรวมหลักการสอนอ่านจับใจความซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ระดับความเข้าใจขั้นข้อเท็จจริง (factual level or literal reading level) หมายถึง การอ่านทำความเข้าใจกับเนื้อหาสาระที่ผู้เขียนเขียนออกมาโดยตรงตามนั้น ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถในการทำความเข้าใจกับความคิด (ideas) ที่ผู้เขียนแสดงออกอย่างชัดเจน ดังนั้นจะต้องอาศัยความสามารถทางความจำ (memory) และการระลึกได้ (recall) ในสิ่งที่ผู้เขียนเขียนและอาศัยความสามารถในการแปลช่วยอีกด้วย นั่นคือถ้าผู้อ่านตอบคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน ด้วยการระลึกถึงสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้ แสดงว่าผู้อ่านได้ใช้ความสามารถในขั้นความจำ และถ้าผู้อ่านอ่านแล้วทำความเข้าใจโดยแสดงออกมาจะเขียนหรือจะพูดก็ตาม ผู้อ่านก็ได้ใช้ความสามารถในการแปลแล้ว

3.2 ระดับความเข้าใจขั้นตีความ (interpretation reading level) หมายถึง การอ่านทำความเข้าใจโดยอาศัยการตีความ สรุปความ และแปลความจากเรื่องที่อ่าน นั่นคือ ผู้อ่านต้องเสาะหาความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในข้อความที่ปรากฏอยู่ที่ผู้เขียนไม่ได้เขียนออกมาตรง ๆ หรือในบางครั้งผู้อ่านต้องใช้ความสามารถในการอ่านที่เรียกว่า “การอ่านระหว่างบรรทัดหรือเหนือบรรทัด” (reading between the lines or reading beyond the lines) เพื่อให้ได้ความหมายที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อในข้อความนั้นๆ

3.3 ระดับความเข้าใจขั้นประเมินค่าหรือการอ่านขั้นวิจารณ์ (evaluation level or critical reading level) หมายถึง การอ่านทำความเข้าใจโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ มาประเมินค่าช่วยพิจารณาตัดสินวินิจฉัยเรื่องราวที่อ่านได้อีกต่อหนึ่ง นั่นคือ การที่จะประเมินค่าสิ่งที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องรู้จักพิจารณาตัดสินสิ่งที่อ่าน แต่ไม่จำเป็นต้องยอมรับความคิดของผู้เขียนเสมอไป ผู้อ่านจะต้องชี้พิสูจน์ ตีความ และประเมินค่าความคิดนั้น โดยใช้ประสบการณ์เดิมหรืออาจจะจำเป็นต้องสืบเสาะแสวงหาข้อมูลมาสนับสนุนด้วยก็ได้

บันลือ พลุทชะวัน (2543, หน้า 28-129) ได้เสนอแนะหลักการสอนอ่านจับใจความไว้ดังนี้

1. อ่านแบบคร่าว ๆ เพื่อสำรวจหาสิ่งที่สนใจหรือสิ่งที่ต้องการ อ่านเรื่องราวหรือบทความอย่างรวดเร็ว อ่านแล้วพิจารณาตรวจสอบเรื่องราว

2. อ่านเพื่อเก็บใจความสำคัญ เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่การย่อความ

3. ตั้งคำถามให้สอดคล้องกับประเด็นสำคัญของเรื่อง

4. ตอบคำถามให้ตรงประเด็น ให้ผู้เรียนขีดเส้นใต้ที่ประโยคบอกใจความนั้นๆ

5. เรียบเรียงประโยคบอกใจความตามลำดับ

ดังนั้นจะเห็นว่าในการสอนอ่านเพื่อจับใจความ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน ประกอบไปด้วยแนวทางหรือขั้นตอนหลายประการ ครูผู้สอนต้องศึกษาให้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนเพราะหลักการบางอย่างอาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม รวมไปถึงการเลือก กิจกรรม สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านของผู้เรียน

4. องค์ประกอบของการอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความ เป็นการจับประเด็นสำคัญให้ได้ว่าผู้เขียนต้องการเสนอข้อคิดอะไร การที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถจับใจความได้ครบถ้วนและรวดเร็วขึ้นต้องอาศัยความรู้พื้นฐานที่เป็น องค์ประกอบ 3 ประการ คือ (สุภัสสร วัชรคุปต์, 2543 หน้า 29)

4.1 ความรู้ด้านภาษา เช่น รู้จักถ้อยคำสำนวนหรือเรื่องราวที่อ่าน รู้หลักภาษาและการใช้ ภาษา ตลอดจนนำภาษา สำนวนและถ้อยคำต่าง ๆ มาใช้ทำให้มีความรู้กว้างขวางขึ้น ทำให้มีส่วน ช่วยในการพัฒนาการอ่านจับใจความได้มากขึ้น

4.2 ความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง หากผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่อ่านก็จะใช้เวลาน้อยลง ในการอ่าน เพราะจะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจและจับใจความได้อย่างรวดเร็ว

4.3 ประสบการณ์ทางด้านความคิด ผู้อ่านที่มีประสบการณ์ในการอ่านมากก็จะสะสม ความคิดที่ได้รับจากการอ่าน สามารถให้ข้อคิดเห็นหรือเหตุผลที่เป็นข้อวิเคราะห์เนื้อเรื่องและ สามารถจับใจความได้

สรุปได้ว่าความสามารถในการอ่านจับใจความได้ดีนั้น ผู้อ่านสามารถที่จะแปลความ ตีความ ขยายความ จากเรื่องที่อ่านได้ ทั้งนี้ผู้อ่านต้องอาศัยความสามารถหลายด้านประกอบกัน คือ ต้องเข้าใจความหมายของคำศัพท์ ความหมายของประโยค อาศัยประสบการณ์ทางด้านภาษา รู้จัก การสังเกตความสัมพันธ์ของข้อความที่อ่านเพื่อจับใจความสำคัญและจับรายละเอียดของเรื่องได้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านจับใจความ

มาลี นรสิงห์ (2537, บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบร่วมมือระหว่างกลุ่ม ที่ใช้ กิจกรรมการเขียน และไม่ใช้กิจกรรมการเขียนผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านเพื่อความ เข้าใจภาษาไทยของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยความสามารถในการอ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

สุกญา เปลี้นกลาง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความ สนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมการเขียน สรุปความ การทำแบบฝึกหัดและการเขียนแผนภาพ โครงเรื่อง พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกด้วย

กิจกรรมการเขียนสรุปความ การทำแบบฝึกหัด และการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง มีความเข้าใจการอ่าน และความสนใจในการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภัทสร วัชรคุปต์ (2543 , บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาค้นคว้า ปรากฏว่า ชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 90.00/93.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอน โดยใช้ชุดการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

น้ำอ้อย อริยะสุขสกุล (2546, หน้า 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลปรากฏว่า การเรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านมีประสิทธิภาพ 90.67/93.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

สุพรรณิ อ่อนจาก (2548, หน้า 42) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการสอนอ่านโดยใช้นิทานประกอบภาพก่อนและหลังการทดลอง ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้มีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่าก่อนการทดลอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

1. ความหมายของนิทาน

นิทานเป็นเรื่องเล่าต่อกันมาเป็นทอดๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน อาจจะเป็นเรื่องที่ต้องความจริง หรือมีการเล่าเสริมต่อให้สนุกสนาน ตื่นเต้น ลึกซึ้ง หรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาจากจินตนาการของผู้เล่านิทาน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของนิทานไว้ดังนี้

กัญญาพร นิตยะประภา (2534, หน้า 32) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาที่มีได้เจาะจงแสดงประวัติความเป็นมาของเรื่อง จุดใหญ่ก็เพื่อความสนุกสนานและความพอใจทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง มุ่งที่จะสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ฟัง ในบางครั้งก็สอดแทรก คติสอนใจเอาไว้ด้วย

สุภัทสร วัชรคุปต์ (2543, หน้า 35) ได้ให้ความหมายว่า นิทานเป็นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา แล้วมีการบันทึกเป็นเรื่องราวหรือเป็นเรื่องสั้น ๆ ที่เขียนขึ้นในปัจจุบันเนื้อเรื่องจึงมีหลากหลายตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้อ่านได้รับ

สรุปได้ว่านิทานเป็นเรื่องเล่าที่เล่าสืบทอดต่อกันมาบางเรื่องก็เป็นเรื่องจริง บางเรื่องก็เป็นเรื่องที่เกิดจากการจินตนาการของผู้เล่าเอง จุดสำคัญของการเล่านิทานเพื่อความสนุกสนานหรือเพื่อความตื่นเต้น

2. ประเภทของนิทาน

การแบ่งประเภทของนิทาน สามารถแบ่งได้หลายประเภทตามเนื้อหาสาระที่เป็นเรื่องราวของนิทาน ซึ่ง เกริก ยूनพันธ์ (2538, หน้า 20-22) แบ่งนิทานออกเป็นประเภทต่างๆ 8 ประเภทคือ

2.1 เทพนิทานหรือเทพนิยายเป็นนิทานที่เกินเลยความเป็นจริง เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับอภินิหารตัวละครเด่น ๆ จะมีอภินิหารหรือเวทมนต์ สถานที่ในเรื่องมักเป็นสถานที่พิเศษ

2.2 นิทานประจำถิ่นหรือนิทานพื้นบ้าน เป็นนิทานที่ถูกเล่าขานตกทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตำนานพื้นบ้าน ประวัติกความเป็นมาของท้องถิ่น

2.3 นิทานคติสอนใจ เป็นนิทานที่เลียบเคียงเชิงเปรียบเทียบกับชีวิตและความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมให้บังเกิดผลในการดำรงชีวิตช่วยเหลือและเมตตาต่อผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.4 นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่กล่าวอ้างถึงบุคคลที่มีความสามารถ กล่าวหาญ นิทานวีรบุรุษมักเป็นเรื่องที่ถ่ายทอดเรื่องจริงของบุคคลที่สำคัญๆ ไว้แต่มักสร้างฉากหรือสถานการณ์น่าตื่นเต้น หรือเกินความเป็นจริงเพื่อให้เรื่องราวสนุกสนาน และทำให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามว่าบุคคลผู้เป็นวีรบุรุษนั้นมีความสามารถและน่าสนใจจริง ๆ

2.5 นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่เป็นเรื่องราวของเหตุที่มาของสิ่งหนึ่งสิ่งใดและอธิบายพร้อมตอบคำถามเรื่องราวนั้น ๆ

2.6 เทพปกรณัม เป็นนิทานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่มีอภินิหารเหนือความเป็นจริงลึกลับ

2.7 นิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอก และเปรียบเทียบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคม สอนจริยธรรมแฝงแง่คิดและแนวทางแก้ไขเป็นบางครั้ง หรือบางครั้งสอนแบบทางอ้อมผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องพิจารณาเองมักเป็นเรื่องราวบันเทิงคดีที่สนุกสนาน

2.8 นิทานตลกขบขัน เป็นนิทานที่มีเรื่องราวเปรียบเทียบชีวิตความเป็นอยู่แต่มีมุมที่ตลกขบขัน สนุกสนาน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุข เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับไหวพริบ เรื่องราวแปลก ๆ เรื่องเหลือเชื่อ เรื่องเกินความเป็นจริง เป็นต้น

วรรณิ ศิริสุนทร (2539, หน้า 13-19) ได้แบ่งนิทานสำหรับเด็กออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. นิทานพื้นบ้าน เป็นเรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานจนภายหลังมีการเขียนขึ้นตามเค้าเดิมบ้าง จดจำเรื่องราวมาเขียนขึ้นบ้าง ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งดั้งเดิมเป็นใคร มักจะกล่าวอ้างว่าเป็นของเก่าแล้วเอามาเล่าใหม่ ซึ่งแบ่งออกเป็น (1)นิทานเกี่ยวกับสัตว์พูดได้ มีตัวละครเป็นสัตว์ (2) นิทานไม่รู้จบ เป็นนิทานเรื่องธรรมดาพื้น ๆ แต่เนื้อเรื่องมีการกระทำต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ และซ้ำ ๆ (3) นิทานตลกขบขัน เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องทำนองไร้สาระและแปลกประหลาด (4) นิทานอธิบายเหตุเป็นนิทานพื้นบ้านที่มีเนื้อเรื่องอธิบายหรือตอบคำถามของเด็ก ๆ (5) เทพนิยาย เป็นนิทานเกี่ยวกับเวทมนต์คาถา

2. นิทานสอนคติธรรมมีลักษณะเป็นนิทานสั้น ๆ ตัวละครมีทั้งคนและสัตว์และต้องให้บทเรียนสอนใจเป็นข้อสรุปที่ชัดเจนแบ่งเป็นนิทานเทียบสุภาษิต และนิทานชาดก

3. นิทานปกรณัม เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นเหตุการณ์และเรื่องราวในบรรพกาลมหากาพย์ และนิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีลักษณะคล้ายกับเทพปกรณัม ต่างกันแต่ว่าตัวละครของนิทานประเภทนี้เป็นมนุษย์ไม่ใช่เทพเจ้า มีการกระทำที่กล้าหาญฟันฝ่าอุปสรรคและประสบความสำเร็จในที่สุด

4. หนังสืออ่านที่เป็นเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่สำหรับเด็กที่มีตัวเอกเป็นสัตว์

สรุปได้ว่านิทานแบ่งออกเป็น 7 ประเภทคือ 1) นิทานปรัมปรา 2) นิทานท้องถิ่น 3) นิทานเทพนิยาย 4) นิทานตลกขบขัน 5) นิทานสร้างเสริมคุณธรรม 6) นิทานที่มีตัวเอกเป็นสัตว์ 7) นิทานที่ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

3. ความสำคัญของนิทาน

นิทานเป็นสิ่งที่เด็กต้องการและสนใจอยากรู้ การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กโดยใช้นิทานนำไปสู่ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ดี เพราะธรรมชาติการเรียนรู้ของคนเราจะให้ประสบการณ์ที่ดีได้นั้นย่อมมาจากความสนใจ ความต้องการจากผู้เรียนเอง ดังนั้นนิทานจึงมีความสำคัญต่อการเรียนดังนี้ (สุภัสสร วัชรคุปต์, 2543 หน้า 36)

1. ใช้นิทานนำเข้าสู่บทเรียน
2. เสริมสร้างพัฒนาการทางภาษา ความคิด และจินตนาการที่งดงามให้แก่ผู้เรียน
3. ใช้นิทานสอนและฝึกทักษะทางภาษา คือ ฝึกการอ่าน ฝึกการฟัง ฝึกการพูดและฝึกการเขียน
4. ส่งเสริมในด้านมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม ศีลธรรม
5. เกิดการรับรู้เกี่ยวกับสังคม เข้าใจขนบธรรมเนียมและการปฏิบัติในสังคม
6. ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความรักในการอ่าน

7. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน

สรุปได้ว่า นิทานมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเพราะเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทุกด้าน และนิทานยังเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นสิ่งที่เด็กชอบ นอกจากนี้นิทานยังช่วยปลูกฝังคุณธรรม ความดี ความละเอียดอ่อนขึ้นในจิตใจของผู้เรียน สร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. คุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการนำคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการให้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษา ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ ภูเก็ต www.google.co.th/doodle 4 google)

1. ขยัน คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทน ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหาแก้ปัญหาจนสำเร็จ ผู้ที่มีความขยัน คือผู้ที่ตั้งใจทำงานจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควรเป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2. ประหยัด คือ การรู้จักเก็บออมเงินใช้ทรัพย์สิน สิ่งของแต่พอควรพอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่มีความประหยัดคือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม ใช้น้ำใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3. ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตรงไม่เอินเอียงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมมีความจริงใจปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่ห์คดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4. มีวินัย คือ การยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน / องค์กร / สังคมและประเทศชาติ โดยที่ตนเองยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ

5. สุขภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละเอียดอ่อน มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะ ผู้ที่มีความสุขภาพคือ ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีการยทวางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6. สะอาด คือ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ผู้ที่มีความสะอาดคือ ผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมถูกต้องตามสุขลักษณะฝึกฝนจิตมิให้ขุ่นมัว จึงมีความแจ่มใสอยู่เสมอ

7. สามัคคี คือ ความพร้อมเพียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกัน ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการเกิดงานอย่างสร้างสรรค์ปราศจากการทะเลาะวิวาทไม่เอาไรด์เอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้เรียกอีกอย่างว่า ความสามัคคีกัน ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8. มีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญาลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีสิ่งงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทาน

นงลักษณ์ คำยิ่ง (2541, หน้า 75) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ปริศนาคำทาย และการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนคำใหม่ โดยใช้กิจกรรมแบบปริศนาคำทายมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่เรียนคำใหม่โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ปริศนาคำทายและกิจกรรมตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพรรณณี อ่อนจาก (2548, หน้า 54) ศึกษาความสามารถในการอ่านจับใจความของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากการสอนอ่านโดยใช้นิทานประกอบภาพ ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านโดยใช้นิทานประกอบภาพก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการทดลองนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้มีความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่าก่อนการทดลอง

สรุปได้ว่าการสอนอ่านจับใจความ จากนิทานมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะผู้เรียนมีผลการประเมินหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำนิทานมาเป็นสื่อในการเชื่อมโยงให้ผู้เรียนสามารถอ่านจับใจความได้ และสามารถรับรู้ว่าเป็นนิทานนั้น สอดแทรกคุณธรรมใด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรมเป็นรูปแบบของการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความหมายของชุดกิจกรรม

ชุดการสอนหรือชุดการเรียน มาจากคำว่า instructional package หรือ learning package เดิมใช้คำว่า “ชุดการสอน” เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น นักการศึกษาจึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “ชุดการเรียน” (learning package) เพราะการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมของนักเรียนและการสอนเป็นกิจกรรมของครู กิจกรรมของครูกับนักเรียนจะต้องเกิดขึ้นคู่กัน เพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล (2550 , หน้า 14) และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “ชุดกิจกรรม” ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้คือ

Kapfer&Kapfer (1972 , อ้างอิงในเพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล, 2550, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของชุดการเรียนหรือชุดกิจกรรมเป็นรูปแบบ การสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุพฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้และเนื้อหาที่นำมาสร้างเป็นชุดการเรียนนั้น ได้มาจากขอบข่ายของความรู้ที่หลักสูตรต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เนื้อหาจะต้องตรงและชัดเจนที่จะสื่อความหมายให้ผู้เรียนได้เกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายของการเรียน

นาริรัตน์ พิภพสมบุรณ์ (2541, หน้า 26) ให้ความหมายของชุดการเรียนการสอนหรือชุดกิจกรรมว่า คือสื่อการเรียนหลายอย่างประกอบกันจัดเข้าเป็นชุด เรียกว่าสื่อประสมเพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนอกจากจะใช้สำหรับให้ผู้เรียนเรียนเป็นรายบุคคลแล้วยังใช้ประกอบการเรียนการสอนแบบอื่นหรือใช้สำหรับการเรียนเป็นกลุ่มย่อย

หนึ่งนุช กาฬภักดี (2543, หน้า 14) ให้ความหมายของชุดการเรียนหรือชุดกิจกรรมว่า เป็นสื่อการเรียนสำเร็จรูปประกอบด้วยอุปกรณ์หลายชนิดที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองตามขั้นที่ระบุไว้ในชุดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพึ่งครูน้อยที่สุด ผู้เรียนสามารถเรียน

ได้อย่างอิสระด้วยความสะดวกสบายตามความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการพึ่งพาตนเองในการศึกษาหาความรู้

เพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล (2550, หน้า 15) ให้ความหมายชุดกิจกรรมว่า เป็นสื่อการเรียนการสอนหรือชุดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นเป็นสื่อการเรียนหลายอย่างประกอบกันจัดเข้าเป็นชุดมีองค์ประกอบอื่นที่ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเองเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในชุดกิจกรรม ตามความสนใจและความสามารถ โดยครูเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนและประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือตามความเหมาะสม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรีจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนด้วยการให้แหล่งความรู้จากสื่อการสอนแบบต่างๆ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ จึงสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. ความสำคัญของชุดกิจกรรม

ในการใช้ชุดกิจกรรมเพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

บุญเกื้อ คอรวาเวช (2530, หน้า 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดกิจกรรมไว้ว่าเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ผู้เรียนเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่เหมาะสมแต่ละคน ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครู เพราะชุดกิจกรรมช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเองหรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเพียงเล็กน้อย ช่วยในการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะผู้เรียนสามารถนำชุดกิจกรรมไปใช้ได้ทุกสถานการณ์ทุกเวลา ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครูเพราะชุดการสอนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำมาใช้ได้ทันที ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเคารพ นับถือ ความคิดเห็นของผู้อื่น

เนื่อทอง นายี่ (2544, หน้า 22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดกิจกรรมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถตามความต้องการของตน ช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้นตามอัตราการเรียนของผู้นั้น ได้ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูงซึ่งไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายได้ดี

จรรยาดี บรรทัดเที่ยง (2547, หน้า 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของชุดกิจกรรมไว้ว่า เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาและได้ปฏิบัติกิจกรรมจากชุดกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละบุคคลและความต้องการ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังสร้างความสนใจในการมีส่วนร่วมได้โดยตรงจึงทำให้ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าชุดกิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนซึ่งจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เกิดการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

3. หลักในการสร้างชุดกิจกรรม

ในการสร้างชุดกิจกรรม เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึง หลักการสร้างชุดกิจกรรมที่ดีไว้ดังนี้

Butts (1974 , p.85) เสนอหลักการสร้างชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. ก่อนที่จะสร้างต้องกำหนดโครงร่างคร่าว ๆ ก่อนว่าจะเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร มีวัตถุประสงค์อะไร
2. ศึกษางานด้านเชิงพฤติกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำ
3. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อยๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน
4. แจกวัตถุประสงค์ที่จะใช้ในกิจกรรมแต่ละตอนให้เหมาะสมกับชุดฝึก
5. กำหนดอุปกรณ์ที่ใช้ในชุดฝึกแต่ละตอนให้เหมาะสม
6. กำหนดเวลาที่ใช้ในชุดฝึกแต่ละตอนให้เหมาะสม
7. กำหนดการประเมินว่าจะประเมินผลก่อนหรือหลังเรียน

สุภัสสร วัชรคุปต์ (2543, หน้า 46-48) ได้จัดทำชุดการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทาน เสนอหลักการสร้างชุดการสอนไว้ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาที่จะทำชุดการสอน
2. พิจารณาว่าจะทำชุดการสอนแบบใด โดยคำนึงถึงข้อกำหนดว่าผู้เรียนคือใคร จะทำอะไรกับผู้เรียน จะทำกิจกรรมอย่างไรและจะทำได้ดีอย่างไร
3. กำหนดหน่วยการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงว่าเป็นหน่วยที่น่าสนใจ น่าเรียนรู้ หาสื่อการเรียนได้ง่าย

4. กำหนดความคิดรวบยอดซึ่งจะต้องสอดคล้องกับหน่วยและหัวข้อ โดยสรุปแนวคิดสาระและหลักเกณฑ์ที่สำคัญ

5. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้การสอนจะต้องสอดคล้องกับความคิดรวบยอด

6. วิเคราะห์งานเพื่อหากิจกรรมการเรียนการสอน

7. เรียงลำดับกิจกรรมการเรียนเพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนของการเรียนการสอน

8. คิดสื่อการเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้

9. ประเมินผลหรือตรวจสอบว่าหลังจากการเรียนการสอนแล้วได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์การเรียนกำหนดหรือไม่

10. ทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ

สำหรับชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นชุดกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นกลุ่มและรายบุคคล มีการบรรยายประกอบการใช้สื่อประสม เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มุ่งในการฝึกทักษะ ฝึกการแสดงความคิดเห็น โดยผู้วิจัยยึดขั้นตอนและหลักการสร้างชุดกิจกรรมของ Butts (1974, p.85) และ

สุภัสสร วัชรคุปต์ (2543, หน้า 46-48) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรม

4. องค์ประกอบของชุดกิจกรรม

ในการสร้างชุดกิจกรรม เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ ผู้สร้างจะต้องศึกษาองค์ประกอบของชุดกิจกรรมว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้างเพื่อจะได้นำมากำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่จะสร้างขึ้น มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

Cardarelli (1973, อ้างถึงใน เพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล, 2550 หน้า 21) กำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมว่าประกอบด้วย

- 1.) หัวข้อ
- 2.) หัวข้อย่อย
- 3.) จุดมุ่งหมายหรือเหตุผล
- 4.) จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
- 5.) การทดสอบก่อนการเรียน
- 6.) กิจกรรมการเรียน
- 7.) คำถามทบทวนและแนวทางในการตอบ
- 8.) การทดสอบย่อย

9.) การทดสอบขั้นสุดท้าย

บุญเกื้อ ควรวาเวช (2542, หน้า 95-97) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุดกิจกรรมเป็น 4 ส่วนคือ

1. คู่มือครู เป็นคู่มือและแผนการสอนสำหรับผู้สอนหรือผู้เรียนตามแต่ละชนิดของชุดกิจกรรม
2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำเป็นส่วนที่บอกให้ผู้เรียนดำเนินการเรียนหรือประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างตามขั้นตอนที่กำหนด
3. เนื้อหาสาระและสื่อเป็นสื่อการสอนต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดกิจกรรมตามบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้
4. แบบประเมินผล อาจจะเป็นแบบฝึกหัดให้เติมคำในช่องว่าง เลือกคำตอบที่ถูก จับคู่ คูผลจากการทดลองหรือให้ทำกิจกรรม

สุภัสสร วัชรคุปต์ (2543, หน้า 44-46) ได้กำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมไว้ดังนี้

1. หัวเรื่อง คือการแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วย แต่ละหน่วยแบ่งออกเป็นส่วนย่อยเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นมุ่งเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้
2. คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ใช้ชุดกิจกรรมที่จะต้องศึกษาก่อนที่จะใช้ชุดกิจกรรมจากคู่มือให้เข้าใจ ซึ่งจะทำให้ชุดกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. กิจกรรมต้องมีทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมสำรอง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุดกิจกรรมแบบกลุ่ม หรือเรียนแบบศูนย์การเรียนซึ่งจะต้องเตรียมไว้ให้นักเรียนบางคนที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่นได้ทำกิจกรรมที่ยาก ช่วยต่อการเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้ลึกและกว้างขึ้น
4. ขนาดและรูปแบบของชุดกิจกรรม ไม่ควรใหญ่หรือเล็กเกินไป เพื่อสะดวกต่อการใช้และเก็บรักษาควรมีขนาดไม่เกิน 11-15 นิ้ว ส่วนความหนาแล้วแต่ลักษณะของรายวิชา และสื่อการเรียนที่ใช้ของแต่ละหน่วยวิชา

จากการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญภายในชุดกิจกรรม สรุปเป็นองค์ประกอบของชุดกิจกรรมได้ดังนี้

1. ชื่อชุดกิจกรรม เป็นส่วนที่บอกเรื่องที่จะฝึกและเวลาที่ใช้ในการฝึก
2. สาระสำคัญของชุดกิจกรรม เป็นส่วนที่บอกสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และวิธีการจัดการเรียนรู้
3. คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรมเป็นส่วนที่บอกขั้นตอนในการใช้ชุดกิจกรรมและบอกสื่อการเรียนการสอน
4. เอกสารประกอบการเรียนรู้ เป็นเนื้อเรื่องที่ใช้ประกอบในการเรียนรู้
5. กิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรม

วัฒนาพร คุ่มไข่น้ำ (2536, หน้า 86) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนเสริมทักษะการอ่านในใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 89.27/85.69 หมายความว่า ชุดการสอนมีกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนและแบบฝึกหัดเฉลี่ยร้อยละ 89.27 และ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 86.69 แสดงว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ไพเราะ วุฒิเจริญกุล (2540, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาไทย เพื่อจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านน้ำเที่ยง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนด้วยชุดฝึกเสริมทักษะมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พวงค์ จิระพงษ์ (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนระบบ 4 MAT กับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ พบว่า การสอนโดยใช้ชุดกิจกรรม 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เพลินจิตต์ เวฬุวรรณวรกุล (2550, หน้า 113) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ชุดกิจกรรมเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากงานวิจัยสรุปได้ว่าการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมสามารถพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเองทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะสร้างชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้นิทานคุณธรรม เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจ

1. ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนรู้และความสำเร็จของการศึกษาที่ส่งผลให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าความหมายของความพึงพอใจ จากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Wellerstein (1971, อ้างถึงใน วาสนา จันทรอุไร, 2546, หน้า 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และอธิบายว่า ความพึงพอใจเป็น

กระบวนการทางจิตวิทยาไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน และสามารถคาดคะเนได้ว่ามีหรือไม่มีจากการสังเกตพฤติกรรมของคนเท่านั้น การที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ จะต้องศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่เป็นสาเหตุแห่งความพึงพอใจนั้น

Good (1973, p.320) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพคุณภาพหรือระดับความพอใจ ซึ่งเป็นผลจากความสนใจต่างๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ทำอยู่

อุบลลักษณ์ ไชยชนะ (2543, หน้า 36) กล่าวว่า ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง ความรู้สึก ทัศนคติที่เป็นไปตามความคาดหวังที่จะทำให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ได้ยิ่งขึ้น

ทรงสมร คชเลิศ (2543, หน้า 12) ได้สรุปความพึงพอใจว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึกและทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรมและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ ของบุคคล

วาสนา จันทอรุไร (2546, หน้า 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดี ที่เกิดจากการสัมผัส การรับรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ยอมรับ เป็นไปตามที่คาดหวังที่ทำให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ประภาส เกตุแก้ว (2546, หน้า 12) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ จากการรับการตอบสนองความต้องการซึ่งแสดงออกมาทางพฤติกรรมซึ่งสังเกตได้จากสายตา คำพูดและการแสดงออกทางพฤติกรรม

พัลลภ กงนุรัตน์ (2547, หน้า 34) ได้สรุปความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึก ความนึกคิด ความเชื่อที่มีแนวโน้มที่แสดงออกของพฤติกรรม ต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามในทุกด้านของแต่ละบุคคลอาจเป็นทางด้านบวกหรือทางด้านลบของพฤติกรรมนั้นๆ

สถาพร ดิยี่ง (2548, หน้า 9) กล่าวว่า ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หรือความโน้มเอียงของความรู้สึกของนักศึกษาครูที่รู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการอำนวยความสะดวกและด้านการประเมินผล โดยใช้แบบวัดที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนระดับมากที่สุดจนถึงความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนระดับน้อยที่สุด

วิไล รัตนพลทิ (2548, หน้า 34) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ พอใจ ประทับใจ จากการได้รับการตอบสนองตามความต้องการและมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จ ซึ่งจะแสดงออกมาทางพฤติกรรม โดยสังเกตได้จากสายตา คำพูดและการแสดงออกทางพฤติกรรม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือทัศนคติที่ดีมีต่อสิ่งที่ทำอยู่ หรือระดับความพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุดกิจกรรมทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ปรากฏออกมาทางพฤติกรรมและเป็นส่วนสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆ ของบุคคล

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

มีการศึกษาในด้านความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพทางจิตใจกับผลการเรียนที่น่าสนใจจุดหนึ่งคือ การสร้างความพอใจในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่เด็กทุกคน ซึ่งเรื่องนี้มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ไวท์เฮด (Whitehead.1967, อ้างถึงใน พัลลภ กงนุรัตน์, 2547, หน้า 34 - 37) กล่าวถึงการสร้างความพอใจและขั้นตอนของการพัฒนามี 3 ขั้นตอน คือ จุดยืน จุดแข็ง และจุดปรับ ซึ่ง Whitehead เรียกชื่อใหม่เพื่อใช้ในการศึกษาว่า การสร้างความพอใจ การทำความกระจำง และการนำไปใช้ในการเรียนรู้ใด ควรเป็นไปตาม 3 จังหวะ คือ

- (1) การสร้างความพอใจ – นักเรียนรับสิ่งใหม่ๆ มีความตื่นเต้น พอใจในการได้พบและเก็บสิ่งใหม่
- (2) การทำความกระจำง – มีการจัดระบบระเบียบ ให้คำจำกัดความ มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน
- (3) การนำไปใช้ – นำสิ่งใหม่ที่มาไปจัดสิ่งใหม่ที่จะได้พบต่อไปเกิดความตื่นเต้นที่จะเอาไปจัดสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามา

ไวท์เฮด Whitehead กล่าวถึงการสร้างภูมิปัญญาในระบบการศึกษาว่า ได้ปฏิบัติกันอย่างผิดพลาดมาตลอด โดยการใช้วิธีการฝึกทักษะอย่างง่ายๆ ธรรมดาๆ แล้วคาดเอาไว้จะทำให้เกิดภูมิปัญญาได้ ถนนที่มุ่งสู่การเกิดภูมิปัญญามีสายเดียว คือ เสรีภาพในการแสดงความรู้และถนนที่มุ่งสู่ความรู้มีสายเดียวเช่นกัน คือ วิทยาการที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น เสรีภาพและวิทยาการ เป็นสาระสำคัญสองประการของการศึกษา ประกอบเป็นวงจรการศึกษา 3 จังหวะ คือ เสรีภาพ – วิทยาการ – เสรีภาพ ซึ่งเสรีภาพในจังหวะแรกก็คือ ขั้นตอนของการสร้างความพอใจ วิทยาการในจังหวะที่สองคือ ขั้นทำความกระจำงและเสรีภาพในช่วงสุดท้ายคือ ขั้นการนำไปใช้ วงจรเหล่านี้ไม่ได้มีวงจรเดียวแต่มีลักษณะเป็นวงจรซ้อนวงจร วงจรหนึ่งเปรียบได้กับเซลล์หนึ่งหน่วย และขั้นตอนการพัฒนาอย่างสมบูรณ์มันก็คือ โครงสร้างอินทรีย์ของเซลล์เหล่านั้นเช่นเดียวกับวงจรเวลาที่มียังเวลาประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน ประจำปี ประจำฤดู เป็นต้น วงจรของบุคคลตามช่วงอายุจะเป็นระดับดังนี้

- (1) ตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 13 หรือ 14 เป็นขั้นของความพอใจ
- (2) ช่วงอายุ 14 – 18 ปี เป็นขั้นของการค้นหาทำความเข้าใจ
- (3) อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นขั้นของการนำไปใช้

นอกจากนี้วิทยาการทั้งหลายในแขนงต่างๆ ก็มีวงจรของการพัฒนาและระดับของการพัฒนาการเหล่านี้เช่นกัน

สิ่งที่ Whitehead ต้องการย้ำในเรื่องนี้คือ ความรู้ที่ต่างแขนงวิชา การเรียนที่ต่างวิธีการ ควรให้นักเรียนเมื่อถึงเวลาอันสมควร และเมื่อนักเรียนมีพัฒนาการทางสมองอยู่ในขั้นเหมาะสม หลักการนี้เป็นที่ทราบกันทั่วไปอยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการถือปฏิบัติโดยคำนึงถึงจิตวิทยาในการดำเนินการทางการศึกษา เรื่องทั้งหมดนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่เพียงหลักการไม่ได้หยิบยกขึ้นมาอภิปรายเพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจังและถูกต้อง ความล้มเหลวของการศึกษาเกิดขึ้นจากการใช้จังหวะการศึกษาของเสรีภาพในช่วงแรก การละเลยหรือขาดประสบการณ์ในช่วงนี้ ผลดีสูงสุดที่เกิดขึ้นคือความรู้ที่ใช้พลังและไร้ความคิดริเริ่ม ผลเสียหายสูงสุดที่จะเกิดขึ้นคือ ความรังเกียจไม่ยอมรับความคิดนั้นและนำไปสู่การไร้ความรู้ในที่สุด

การพัฒนาคุณลักษณะใดๆ ตามวิถีทางธรรมชาติ ควรต้องสร้างกิจกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในตัวเอง เพราะความพอใจที่จะทำให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่วนความเจ็บปวดแม้จะทำให้เกิดการตอบสนองแต่ก็ไม่ทำให้นักเรียนพอใจ Whitehead สรุปในที่สุดว่าในการสร้างพลังความคิด ไม่มีอะไรมากไปกว่าสภาพจิตใจที่มีความพึงพอใจในขณะที่ทำกิจกรรมสำหรับการศึกษาด้านเขาวัวปัญญานั้น เสรีภาพเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความคิดที่มีพลังและความคิดริเริ่มใหม่ๆ

เสรีภาพเป็นบ่อเกิดของความพึงพอใจในการเรียน ดังนั้น เสรีภาพในการเรียนจึงเป็นการสร้างความพอใจในการเรียน ความพอใจทำให้นักเรียนมีพัฒนาการในตนเอง Whitehead (1967, อ้างถึงใน วาสนา จันทรอุไร, 2546, หน้า 17) กล่าวว่า วิธีการของการให้เสรีภาพในการเรียนเป็นเรื่องที่กำหนดขอบเขตในเนื้อหาได้ยาก แต่ความหมายกว้างๆ โดยทั่วไป คือ การให้นักเรียนมีโอกาสเลือกตัดสินใจด้วยตนเองและเพื่อตนเอง เป็นการควบคุมที่ผู้ถูกควบคุมไม่รู้ตัว ดังนั้นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนบางประการสำหรับการจัดการศึกษาคือ การจัดให้มีวิชาเลือกหลายวิชา หรือจัดให้มีหัวข้อเนื้อหาหลายเรื่องในวิชาเดียวกัน หรือมีแนวทางการเรียนหลายแนวทางในเรื่องเดียวกัน เป็นต้น

เรื่องเสรีภาพกับการเรียนนี้ บุคคลอีกผู้หนึ่งที่ควรกล่าวถึงคือ Rogers (1974, อ้างถึงใน พัลลภ คงนุรัตน์, 2547, หน้า 35) นักจิตวิทยามนุษยศาสตร์ผู้เริ่มวิพากษ์คนไข้ทางจิตแบบยึดคนไข้เป็นศูนย์กลางและใช้วิธีการบำบัดบนรากฐานการสร้างบรรยากาศทางอารมณ์ ทำให้นักไข้

รู้สึกสบายใจและเป็นอิสระพอที่จะเข้าใจพื้นฐาน แบบแผนชีวิตของตนเอง และสามารถค้นหาทางเลือกของการคิด รู้สึก และกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือความสุขแก่ตัวเองได้มากที่สุด

Rogers โยงหลักการนี้เข้ามาสู่แนวปฏิบัติทางการศึกษา รูปแบบการศึกษาที่พึงปรารถนาตามทัศนะของเขา ต้องสามารถนำนักเรียนไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีสัจการแห่งตนสามารถทำให้บุคคลมีความอยากรู้ อยากรู้เห็น ด้วยจิตใจที่เป็นอิสระได้เลือกทางเดินใหม่ตามความสนใจของตนเองได้ และตระหนักได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาที่เอื้อต่อเป้าหมายดังกล่าว Rogers เรียกว่าเรียนรู้แบบประสบการณ์

การเรียนรู้แบบประสบการณ์ของ Rogers มีความเชื่อพื้นฐาน 5 ประการคือ

(1) มนุษย์มีศักยภาพตามธรรมชาติสำหรับการเรียนรู้ เว้นแต่ว่ามีภาวะบางอย่างมาขัดขวางความต้องการของเขา

(2) การบีบบังคับและการขัดแย้งยัดเยียดสารพัดสิ่งให้แก่เด็กนั้น ในที่สุดเด็กแต่ละคนคงจะเหลือแต่สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตนเองเท่านั้น

(3) การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในบุคลิกลักษณะของบุคคล จะเกิดขึ้นจากบรรยากาศที่สนับสนุนทางด้านอารมณ์มากกว่าการบังคับจากภายนอก

(4) การเรียนรู้ “กระบวนการของการเรียน” เป็นสิ่งที่มีประโยชน์กว่า เพราะเป็นการเปิดรับประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

(5) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้นั้น นักเรียนต้องมีบทบาทสำคัญในการร่วมตัดสินใจตลอดกระบวนการของการศึกษา

หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบประสบการณ์คือ การสร้างบรรยากาศทางอารมณ์และสติปัญญา นอกจากนี้เข้าได้ผสมผสานแนวคิดของจิตวิทยามนุษยศาสตร์กับแนวคิดจากแหล่งอื่น ๆ ได้เป็นแนวปฏิบัติที่เอื้อต่อการเรียนแบบประสบการณ์คือ

(1) การให้นักเรียนมีโอกาสเลือกลักษณะการเรียนที่กว้างขวางกว่าเดิม นักเรียนควรเป็นผู้เลือกว่าจะเรียนแบบ “ห้องเรียนอิสระ” หรือแบบเดิม

(2) การใช้สัญญาการเรียนระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อลดความกังวลของครูและนักเรียนที่ไม่คุ้นเคยกับการมอบความรับผิดชอบการเรียนให้นักเรียน

(3) การฝึกการเรียนแบบสืบสวนหรือแบบค้นพบเพื่อเน้น “วิธีเรียน” มากกว่า “เนื้อหา”

(4) การใช้สถานการณ์จำลองเพื่อให้เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงมากขึ้น

(5) การฝึกให้เป็นคนมีความรู้สึกไว เพื่อให้รู้จักตนเองมากขึ้น ในฐานะความเป็นมนุษย์

(6) การจัดขนาดกลุ่มที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ กลุ่มย่อยที่มีขนาด 7 – 10 คน จะทำให้ทุกคนได้ร่วมอภิปรายเต็มที่

(7) การใช้บทเรียน โปรแกรมในบางกรณีที่ขาดเครื่องมือขาดสารสนเทศที่จำเป็นต้องนำไปใช้แก้ปัญหาที่ประสบอยู่ ความยืดหยุ่นของการสอนแบบโปรแกรมจะมีคุณค่าสูงยิ่ง แต่ทั้งนี้ให้ระวังการนำมาใช้อย่างขาดการวิเคราะห์จำแนก เช่น ใช้แทนการคิด เป็นต้น

ทัศนะของ Rogers เกี่ยวกับการศึกษาคอนข้างชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ แนวทางที่เข้าให้ไว้มีลักษณะเป็นการจัดแบบ “ห้องเรียนเปิด” หรือเป็นการศึกษาเป็นรายบุคคล อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ Rogers พยายามจะสื่อกับครูคือ การให้เสรีภาพในการเรียน จะเป็นการปูพื้นฐานทางด้านอารมณ์ให้นักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะสำรวจสิ่งที่มีความหมายและใช้ความพยายามต่อสิ่งนั้นมากกว่าปกติ

อาจกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในการศึกษาเล่าเรียนจะเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้คือ หลักสูตร วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนที่จะสั่งสอนให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร และครูในโรงเรียนที่จะสร้างความสุขในการเรียนให้กับนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความพึงพอใจ มีความรักและความกระตือรือร้นในการเรียน โดยการปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของครู มีการยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนที่กระทำความดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้า การสร้างสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่เหมาะสมน่าอยู่ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น รวมทั้งรับฟังและให้ความช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหาทุกข์ร้อน ปัจจัยความพึงพอใจนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่จะส่งผลให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน

ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ Maslow (1970, อ้างถึงใน วิไล รัตนพลที, 2548, หน้า 34 – 35) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

(1) ลักษณะความต้องการของมนุษย์ ได้แก่

(1.1) ความต้องการของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้นความสำคัญ โดยเริ่มระดับความต้องการขั้นสูงสุด

(1.2) มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอ เมื่อความต้องการอย่างหนึ่ง ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะมีความต้องการสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่

(1.3) เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่สนใจให้เกิดพฤติกรรมต่อสิ่งนั้น แต่จะมีความต้องการในระดับสูงเข้ามาแทน และเป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมนั้น

(1.4) ความต้องการที่เกิดขึ้น อาศัยซึ่งกันและกัน มีลักษณะควบคู่ คือ เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่หมดสิ้นไป ก็จะมีความต้องการอีกอย่างหนึ่งเกิดขึ้นมา

(2) ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์มี 5 ระดับ ได้แก่

(2.1) ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น ความต้องการ อาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทั้งหมดของคน ยังไม่ได้รับการตอบสนอง

(2.2) ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย เป็นความรู้สึกที่ต้องการความมั่นคง ปลอดภัย ในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าและความอบอุ่นใจ

(2.3) ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการที่จะเข้าร่วมและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อน

(2.4) ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องหรือมีชื่อเสียง เป็นความต้องการระดับสูง ได้แก่ ความต้องการอยากเด่นในสังคม ความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อน

(2.5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิตเป็นความต้องการระดับสูงของมนุษย์ ส่วนมากเป็นการนึกอยากจะเป็น อยากจะได้ ตามความคิดของตัวเอง แต่ไม่สามารถแสวงหาได้

ธอร์นไคด์ Thorndike (อ้างถึงใน อุบลรัตน์ เฟิงสถิต , 2545, หน้า 163 – 164) ได้สรุปกฎเบื้องต้นในการเรียนรู้ไว้ดังนี้

(1) กฎแห่งความพร้อม ความพร้อม คือลักษณะที่เป็นแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ ความพร้อมนั้นประกอบด้วยความพร้อมที่เกิดจากวุฒิภาวะ เช่น ความเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย เป็นต้น และความพร้อมอีกลักษณะหนึ่งนั่นคือ ความพร้อมที่เกิดจากการฝึกหัด เช่น มีความสนใจและอยากทำงานบางอย่าง เพราะเคยประสบกับความสำเร็จมาก่อน หรือมีความพร้อมที่จะเรียนหนังสือ เป็นต้น

กฎแห่งความพร้อมมีลักษณะที่สำคัญ คือ

(1.1) เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน และมีการลงมือเรียนแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และมักจะไม่เปลี่ยนการกระทำนั้น

(1.2) เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน แต่ไม่มีโอกาสได้เรียน ย่อมทำให้เกิดความไม่พึงพอใจได้

(1.3) เมื่อผู้เรียนมีความไม่พร้อมที่จะเรียน แต่ถูกบังคับให้เรียน ย่อมก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจได้เช่นกัน

(2) กฎแห่งผล (law of effect) ประกอบด้วย

(2.1) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าผลการเรียนนั้นทำให้ผู้เรียนมีความพอใจ เพราะผู้เรียนมีการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนมีความพึงพอใจ

(2.2) ผู้เรียนจะเลวลง ถ้าผลการเรียนนั้นทำให้ผู้เรียนไม่พอใจ เพราะผู้เรียนมักจะไม่นิยมเรียนรู้ในสิ่งที่ตนไม่พอใจ หรือผู้เรียนจะพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ

(2.3) เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ หรือกล่าวได้อีกลักษณะหนึ่งว่าได้รับรางวัล จะทำให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพพอใจจะไม่มีการหลีกเลี่ยง แต่เมื่อต้องเผชิญกับสภาพการณ์ที่ทำให้ตนไม่พอใจหรือได้รับการลงโทษ มีความรำคาญใจ จะทำให้ผู้เรียนไม่ปรารถนาที่จะคงสภาพนั้นไว้ อาจจะพยายามกระทำให้สภาพดังกล่าวสิ้นสุดโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

ดังนั้น การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ เสรีภาพในการเรียน ที่นักเรียนมีโอกาส มีอิสระที่จะเลือกเรียนด้วยตนเอง เพราะถ้าเกิดความพึงพอใจก็จะทำให้คนมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

1. งานวิจัยในประเทศ

วาสนา จันทอรุไร (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อวิชาการงานและอาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า

(1) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
(2) นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่นักเรียนชายมีความพึงพอใจมากกว่านักเรียนหญิง

(3) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพ โดยรวมและรายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

(4) นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพ และภูมิลำเนาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพ โดยรวมและรายได้ แตกต่างกันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ

(5) นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการงานและอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมี

รายได้ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อวิชาการทำงานและอาชีพ ด้านวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ดับ .05

ประยง ชนางกลาง (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชนิดมีข้อมูลป้อนกลับแบบข้อความที่มีการเคลื่อนไหวกับแบบข้อความที่มีเสียงบรรยายประกอบ ผลการศึกษาพบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชนิดมีข้อมูลป้อนกลับ แบบข้อความที่มีการเคลื่อนไหว และแบบข้อความที่มีเสียงบรรยายประกอบมีประสิทธิภาพ 80/80 ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนชนิดมีข้อมูลป้อนกลับ แบบข้อความที่มีการเคลื่อนไหว และแบบข้อความที่มีเสียงบรรยายประกอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชนิดมีข้อมูลป้อนกลับ แบบข้อความที่มีการเคลื่อนไหว และแบบข้อความที่มีเสียงบรรยายประกอบ ในวิชาสังคมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำรอง บุตรโท (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยผลการสอนหลักธรรม เรื่อง ทิฐุธรรม มิกถลประโยชน์ ด้วยวิธีสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการในด้าน ความรู้ในหลักธรรม พฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรม และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านพับ และโรงเรียนบ้านก่อ จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแผนการสอน ด้วยวิธีสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ แบบทดสอบความรู้หลักธรรม แบบประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรม เรื่องทิฐุธรรมมิกถลประโยชน์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความรู้กับพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักธรรมมีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.77 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยวิธีสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับมากที่สุด

ทองดี ปัญญาชิโร (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพุทธศาสนาตามทรรศนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดเทพลีลา เขตบางกะปิ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนในโรงเรียนวัดเทพลีลา ปีการศึกษา 2546 จำนวน 269 คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 50.2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 35.3 สำหรับระดับผลการ

เรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมา มีเกรดเฉลี่ย 3 คิดเป็นร้อยละ 52.0 และเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชา 2.00 – 3.00 คิดเป็นร้อยละ 51.3 นักเรียนมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาพรวมรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรก 2 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของครูพระช่วยสอน และด้านเนื้อหาวิชาพุทธศาสนารองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพการเรียนการสอน ด้านวิธีการสอน และด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกันและมีเกรดเฉลี่ยรวมของทุกวิชาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในภาคเรียนที่ผ่านมาต่างกันมีความพึงพอใจการสอนของครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศรีสุดา ยะโสธร (2527, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องผลกระทบของการใช้สารเคมีทางการเกษตรในนาข้าวที่มีต่อระบบนิเวศ ของนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยได้มีการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนด้วยตนเอง ตามเกณฑ์ 85/85 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่เรียนจากการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของชุดการเรียนด้วยตนเอง เรื่องผลกระทบของการใช้สารเคมีทางการเกษตรในนาข้าวที่มีต่อระบบนิเวศ เท่ากับ 86.80/85.56 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจของการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง หลังทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พัลลภ กงนุรัตน์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนโดยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง โจทย์ ปัญหาการบวก ลบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนสายน้ำทิพย์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 39 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความพึงพอใจในการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ

นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียมีความพึงพอใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิไล รัตนพลที (2548 , บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจก่อนเรียนและหลังเรียน ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนอัสสัมชัญ เขตบางรัก กรุงเทพฯ จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความพึงพอใจในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน หลังจากที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชิปปาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

พองพรรณ ศรีสมหวัง (2548 , บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษารวบรวมแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต สารสนเทศศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือเว็บไซต์ สารสนเทศศาสตร์ในประเทศไทย และนักเรียนโรงเรียนขอนแก่นวิทยาคม และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต พร้อมกับคู่มือแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ต เรื่องสถาบันการเงินให้นักเรียนทำการศึกษาเรียนรู้ จำนวน 3 กิจกรรม และเมื่อนักเรียนศึกษาครบทั้ง 3 กิจกรรมเรียบร้อยแล้ว ได้นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด และได้รับกลับมา 30 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่าในการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ตในสารสนเทศศาสตร์ ผู้วิจัยค้นพบมีจำนวนทั้งหมด 210 เว็บไซต์ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ทางอินเทอร์เน็ตพบว่า ด้านการเข้าถึงข้อมูลนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหานักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านเวลาและสถานที่นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และด้านแหล่งเรียนรู้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

พิทยา โพธิ์ทอง (2549 , บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจทางการเรียน เรื่องมาสร้างโลกสีเขียวกันเถอะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้เกมและเพลงประกอบการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จำนวน 40 คน สอนโดยใช้เกมและเพลงประกอบการสอน ใช้เวลาในการทดลอง 9 คาบ คาบละ 50 นาที ใช้เนื้อหาเรื่องมาสร้างโลกสีเขียวกันเถอะ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องมาสร้างโลกสี่เขี้ยวกันเถอะ และแบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียน โดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการสอนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอนเรื่องมาสร้างโลกสี่เขี้ยวกันเถอะสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นักเรียนมีความพึงพอใจทางการเรียนต่อรูปแบบการสอนโดยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอนอยู่ในระดับพึงพอใจ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยสื่อเทคนิควิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ ซึ่งความพึงพอใจดังกล่าว สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในการเรียนรู้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าการสอนอ่านจับใจความ เป็นสิ่งที่ต้องมีการปลูกฝังให้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้นพื้นฐาน นั่นคือในการศึกษาระดับประถมศึกษานั้นเอง ผู้ที่เป็นครูจะต้องตระหนักในข้อนี้ให้มาก เนื่องจากว่าทุกวันนี้ได้ขึ้นชื่อว่า เป็นยุคข่าวสารข้อมูลด้วยแล้ว ความจำเป็นในการอ่านย่อมมีมากขึ้น ถ้าครูปลูกฝังให้นักเรียนไม่ดีตั้งแต่ชั้นแรกนักเรียนก็จะไม่เข้าใจและอ่านจับใจความไม่เป็นก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาไทย และเกิดความเบื่อหน่ายในที่สุด จากธรรมชาติของนักเรียนวัยประถมศึกษา นับเป็นวัยอยากรู้อยากเห็นมาก ถ้าครูรู้จักนำลักษณะเด่นเหล่านี้ของนักเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ก็จะเป็นการดี ฉะนั้นการจัดกิจกรรมการสอนอ่านจับใจความโดยใช้นิทานคุณธรรม จึงนับเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์มากเพราะได้จัด ขั้นตอนการอ่านจับใจความโดยการประยุกต์ขั้นตอนและกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านต่างๆ และให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข สนุกสนาน มีโอกาสได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ จึงสรุปได้ว่ากิจกรรมที่ประยุกต์ขึ้นมาจากหลักการ ทฤษฎีต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาการอ่านจับใจความของนักเรียน ซึ่งจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น